

## PAST

**H**ubert je bil tedaj že dopolnil štiri in dvajset let in že precej časa sva se poznala. Bil je ptica selivka, od časa do časa je izginil in nisem nikoli prav vedel, kod hodi. Bil je tudi človek, ki si njegov prijatelj, pa se ti zdi, da zelo malo veš o njem. Kadar se je po dolgem presledku spet prikazal, me je poiskal ali doma na kmetih, kamor je hodil na počitnice k neki stari sorodnici, ali pa na stanovanju, kjer sem bival med letom, in izsilil, da sva šla blodit ven, kam na barje ali proti Krimu.

Bil je zdaj študent, zdaj spet v kakšni majhni službi, skrbel je sam zase, vedno je imel kaj novega pred seboj in vendar ni bil z nobeno stvarjo zadovoljen, vsaj zdelo se mi je tako. Vselej sem se ga razveselil, kajti z njim sem lahko govoril o vsaki stvari, nobenemu razgovoru se ni izmikal. Poln nasprotij v značaju se mi je zdel posebnost. Včasih je bil molčeč in vsakdanji, kmalu nato pa spet poln domislic, včasih čemerem, a za tem vesel na tisti način, ki se mu ne moreš upirati in te potegne za seboj. Bral je kitajsko liriko in detektivski roman hkrati, obvladal imena filmskih pevcev v pravilni izgovorjavi in zasledoval športne tekme. Ko me je nekoč zapeljal na neki večji koncert in ga je prevzelo, je izsilil, da sva takoj odšla, češ da se drugače vse razblini.

»Poblaznel bi ob neki vrsti glasbe, se mi zdi; kot pes, ki tuli v luno,« mi je rekel, norčujoč se iz samega sebe. To je bila njegova navada, da je skrival, kar se mu je zdelo preveč vidno in česar na sebi ni imel rad za dovtip in norčijo, toda navadno se mu to ni posrečilo. Med počitnicami je prišel v to malo, od vsega sveta oddaljeno vas, živel pri sorodnici v majhni hiši pod hribom, ki je bila zidana za igračo otrokom, polna okenc, velikih kot luknja v peči, in na vse strani visečih majhnih streh. Njegova mati ni več živela, očeta pa sploh ni poznal. Mati je služila že pred vojsko nekje med Nemci, odtod tudi njegovo ime, ki se ga nisem mogel privaditi in sem mu zato najraje rekel samo 'ti'.

Skoraj slednji večer sva se sešla na domu njegovega prijatelja Matijca. S tem radovednim kmečkim fantom je imel pogosto dolge in pametne pogovore o vsem mogočem. Večkrat mu je dal brati tudi kako knjigo in mu nato rad kaj pojasnjeval iz nje. Stara, lepa kmečka hiša naju je privlačila. Prijetno je bilo sedeti v veliki veži ob ognjišču, vzeti ogorek in si prižgati cigareto, nato pa se pogovarjati magari o čisto vsakdanjih stvareh šegavo in neprisiljeno. Navadili so se naju tako, da so naju poznali že po korakih. Marinka, Matijceva sestra, je vedno rekla, ko je kateri od naju vstopil: »Vedela sem, da greš ti!« Meni je rekla, da bijem s petami, Hubertu pa, da hodi

po tatinsko. Bila je lepo dekle, gojenka uršulink, tedaj pa je bila doma in se menila o službi. Matije je gledal nanjo s ponosom in bil nežen z njo, ona pa je bila krepkih besedi, včasih kar predrzna in samozavestna.

Opazil sem, da je nadarjena, včasih je presenetila s sodbami, ki so se zdele moške in samostojne. Kadila je cigarete, če je niso domači videli. Trudila se je, zakriti svojo v bistvu vendarle kmečko naravo, in hotela biti gospodična tudi po zunanosti.

Hubert jo je znal jeziti, bil je pokroviteljski z njo, a se ji je vendar kazal drugačnega, kot je bil v resnici. Opazil sem, da se samo pred njo zakriva, česar pred drugimi, ki jih je dobro poznal, ni nikoli delal. Ne o sebi, ne o svojih razmerah in življenju ni rad govoril z njo. Ko smo zvečer sedeli kje skupaj, mu je pustila, da se je igral z njenimi prsti in z rokami in da ji je gladil lase. To so bili njegovi srečni trenutki. Toda drugače je živel revno življenje, vse polno skrbi ga je dušilo, a mi je le vedno govoril: »Boš videl, nekoč pa si bom le priboril toliko, da bom sédel in pričel garati.«

Po prvem jesenskem dežju, ki je lil ves zadnji teden septembra, se je pričel meniti, da bo odšel. Noči so postale jesensko mrzle in jasne, nebo je bilo polno utrinkov. Bukovje je počasi bakreno rjavelo, trepetlike so najprej pordele, nato pa jih je prekril svetel oker in prijetna je bila nežna rumenina brez na temnih ozadjih. Pogosto sva šla skupaj ven, hodila po tistih tako prijetno se vzpenjajočih in razpredenih potih nizkih hribov, ki obkrožajo dolino, obstala sva kje na pobočju in vselej je dejal, ko sva odhajala: »Kakšna paša za oči vse to!«

Nekoč sem ležal doma za hišo v milem jesenskem soncu, ki se nanj hodijo ljudje gret kakor spomladi, in ga čakal. Po navadi je prišel tiho, da sem ga zagledal šele, ko je stal ob meni. Tedaj pa je stal pred menoj zasopljen, kakor da je pritekel, drugače pa ves isti, z malo nagubanim čelom, s skoraj blede poltjo rok in obraza, z zavihanimi rokavi srajce in šopom časopisov v hlačnem žepu. Imel je obraz, kakor da si izmišlja dovtip, s katerim me hoče dvigniti. Zagledal sem se v njegovo zapestno uro, ki je bila pravo nasprotje njegovim zašitim hlačam, ki so bile na kolenih raztegnjene in na robovih razcefrane. Na beli srajci so bili zeleni madeži od trave.

»Hočeš brati ljubavno pismo, nedolžna duša?« je rekel, se prisiljeno smejal in razvijal neki papir. Vijoličasti ovoj mu je padel na tla. Ponujal mi je pismo z zavojito žensko pisavo in s palcem podčrtaval podpis: Marinka.

»Kakor bi me ne videla vsak dan! Ne upa se mi povedati, kar misli, in mi hkrati gledati v obraz!« Vselej, kadar je govoril o svojih osebnih zadevah, sem prislunil neki posebnosti njegovega glasu. Bil je nizek, malo zatemnel, brneč in enakomeren, pravo nasprotje njegovemu značaju, polnemu nenadnosti. Govor mu je tekel z gibkim, okretnim izrazom in razodeval vedno neko silo, kakor da izvira iz

iskrenosti. Tudi kadar se je skrival za norčevanjem, sem čutil v njem dobrega in lepega človeka.

»Ohrani take stvari zase, da ti ne bo žal,« sem se branil. Zmignil je z rameni in istočasno zgrbančil čelne gube. Pomenljivo je gledal v pismo. Ne vem kako, da sem pismo kljub temu vzel v roke. Bilo je napisano v naglici, z mnogimi pomišljaji in pisava je bila neenakomerna. Vendar se mi ni zdelo prav, tako brez ozira vtikati se v to, kar mi ni bilo namenjeno, obenem pa tudi nisem hotel kazati, kako me vendar mika za ta zapletak njegovih odnosov in za vzrok vidne jeze. Vedel sem tudi, kako mi bo pazil na vsako potezo na obrazu, na vsak gib. Tedaj sem mu pismo potisnil v žep.

Kakor da se ne meni za to, se je molče nekam zazrl. Ko se je zdramil, mi je rekel: »Prav imaš, da ga ne bereš, dolgočasno je in smešno. Tudi ne vem, ali je prav, da ti ga ponujam, toda verjemi mi, da se ne morem vzdržati in ti bom prebral najsvetlejše iskre nežnih možganov.«

Sedeč na kupu drv je bral na pol šepetaje. Vse, kar je mogoče najti v takih pismih, kjer mladi ljudje obračunavajo svoje odnose, je bilo tudi v tem že takoj spočetka: da jo omejuje, da je vsa zvezana v njegovi bližini, da že dovolj dolgo trpi vse to, kar je med njima, zdaj pa se je končno opogumila. Noče ga žaliti, vendar čuti, da bo morala postati brezobzirna, če bo hotela kaj doseči.

Pri stavku: »...sam se dobro poznaš in veš, da iz tega ne more nikoli biti nič resnega...«, pa mu je glas narasel, stisnil je zobe, kakor da prav posebno sovraži ravno te njene besede. Čutil sem, da bi bil zaradi teh besed najraje raztrgal pismo in ga poteptal.

Prenehal je, šel z očmi od vrstice do vrstice in iskal, kaj naj še prebere. Ves obraz mu je gorel v zaničevalnem ognju. »Si opazil, da vedno namiguje na mojo ničevost? Ali se ti ne zdi, da se zaveda svoje kmečke bogatije? Stavim, da misli vselej, kadar govori z menoj: 'Ko bi le ne bil tak berač in vagabund!' Počasi jo spoznavam.«

Ozrl se je vstran, proti že rahlo zarjavelemu gozdu in proti jesenskim koprenam nad njim, ker je morda hotel nenadoma skriti vse, kar mu je planilo v oči in obraz. Mislil sem si, kako nenadoma mu je minilo tudi to, kjer si je iskal malih trenutnih sladkosti, da je pozabljal na veliko grenkobo. Sam mi je nekoč rekel: »Življenje je vedno enako nevzdržno, toda vzdržimo ga le, s primesjo kratkih radosti in svetlih trenutkov. To je vsa in edina pomoč.«

»Kaj je vendar z njo?« sem ga vprašal. Vso preprosto zadevo sem lahko uganil sam, vprašal sem ga le, da bi mi jo potrdil. Čisto resno je odvrnil: »Nič ni z njo, samo pametna je. Najslabše v njej je tisti sluteči čut, ki mora vse naprej prevohati, in nato tisti pretehtani sklepi, ki se z njimi zavaruje. Dobro bo živela.«

Doslej je bila rada z njim, vsaj videti ni bilo, da jo kaj na njem vznemirja. Zadnje čase pa ga je pričela zbadati in govoriti o njegovi nestalnosti in razbitosti. V njej, sodobni gospodični, je vendarle tekla

kri trdnih in ukoreninjenih kmetov, in tisti hip, ko se je prepričala, da živi od danes do jutri, brez opore in trdnosti, ji ni pomenil nič več. Račun je bil neverjeten in treba ga je bilo prekrižati.

Znova je iskal po pismu in se skoraj zasmel: »Poslušaj še te poučne besede!« Bral je z narejenim poudarkom: »Nočem se več igrati s tem, kar mi je najlepše in kar je drugim sveto in tudi ne več s svojo vestjo. Mnogo stvari je med nama, toda skoraj ničesar ne najdem, kar bi naju vezalo. Prosim Te, res Te prosim, ne sili me več govoriti o tem. Saj bova preprosto prijatelja naprej, toda hudo mi bo, če boš tako pogosto pri nas.«

Na drugem mestu me je presenetil za tako pismo nenavaden naziv: »Ljubi, saj si dober fant, zberi se, moči Ti manjka! Tako lepo bi Te bilo videti, če bi bil bolj moški, tak — mislim, da bi bolj vedel, kaj moraš storiti, vsaj zase in za svoje dobro. Bojiš se truda!«

Srepo me je pogledal, kot da hoče videti, ali pismu skrivaj ne pritrjujem. Rekel sem mu: »Kaj ve taka piška, kaj je trud, kaj se pravi, skrbeti si za zadnji gumb sam in kako se živi v svetu. Toda čemu mi to bereš, ko nimam nič zraven?« Težko mi je bilo, ker sem videl, da ga je zadelo. Ničesar ni mogel skriti in utajiti. Iz nekake zadrege je bral že nekoliko hote malomarno še naslednje: »Ves meglen si, brez upa, kakor oblačen dan. Misli na svoja leta, na to, da teče zadnji čas, preden se boš čisto zavrnel. Hočem, da bi bil nekoč vesel življenja, midva pa se ne bova nikoli skladala, toliko je med nama nemogočega in nasprotnega!«

To je bilo menda zdaj vse tisto, kar se mu je zdelo, da mi mora prebrati. Držal je tisti papir, kot da ne ve kam z njim, in rekel prezirljivo: »Petošolsko pismo!« Toda dobro sem vedel, da to ni zanj nič tako brezpomembnega. To je bila nova potrditev neizogibnosti vse dosedanje in bodoče njegove poti.

Zameril sem dekletu, da se ga je hotela znebiti z očitki tistega, zaradi česar je sam najbolj trpel, skrito, morda zanjo neopazno, toda tem huje in globlje. Bistroidno je premerila njegov značaj in mislila, da bo s pismom, v katerem mu bo povedala vse, kar je našla na njem nemogočega, končano tudi njegovo nagnjenje in da mu bo v hipu vzela tudi vse tisto, kar si je nekako prisvojil na njej ves ta čas, odkar smo bili tako pogosto skupaj. Skoraj slednji večer smo sedeli kje. Lepo je bilo ugibati o bodočnosti in o življenju. Vsak je moral povedati o sebi, kaj hoče in česa si najbolj želi. Glasni poletni večeri so šli mimo nas, nato večeri na meji jeseni, večeri, ko rahlo prši dež, in večeri polni utrinkov.

Marinka je imela vedno umerjene, izpolnljive in mogoče želje, Hubert pa se je rad gledal v pravljičah, rad je postal zavestno otročji, ni ga bilo sram, imeti jahto in jo voziti ob Indiji, biti iznajditelj z mnogimi patenti ali umetnik, pisatelj, igravec brez primere. V svoji mali, ubogi, človeka nevredni vsakdanjosti si je želel velikih stvari.

Tem svojim snom se ni nikoli smejal. Če bi bil kdo drug tako govoril, bi bil gotovo zbijal šale na njegov rovaš.

Še vedno je sedel na kupu drv, lica so mu bila pordela pod očmi, neurejeni lasje so ga delali jeznega in skoraj kot laž sem občutil njegov mirni, zasmehujoči glas: »Malo se bova pa le še pogovorila o tem, se mi zdi. Ob priliki ji bom zaigral majhen vražji ples. Ko bi ti vedel, kako je že trepetala pred menoj, bila je čisto iz sebe, beseda se ji je zatikala in zamižati je morala, ker ni mogla vzdržati mojega pogleda. Zdaj pa govori, kakor bi me od vekomaj poznala in obvladala. Verjemi mi, da bom našel priliko in jo prepričal o nasprotnem!«

Kakor v najtrdnější volji je stisnil zobe, ob sklepu čeljusti se mu je napela mišica, kar je bila njegova posebnost. Nato me je pogledal in mi kimal z resnim, grozečim izrazom v obrazu. Njeni očitki so ga morili in spoznal sem, da bo odslej premišljal samo o tem, kako ji bo na čisto poseben način povedal, da ni nič slabši od nje, da se ni in se ne bo nikoli sam »zavrgel«.

Končno je rekel: »Taka je, kot so vse druge, meščanka v vsem mišljenju, nevednica za vse tisto, od česar si nič ne obeta in vrhu vsega še ženska, ki vedno računa in prešteva.«

Potem sva govorila o drugih stvareh. Jata vran je letala nad vasjo, pridruževali so se ji vedno novi kričeči tropi. V drevesu nad nama je lahno šuštel.

Nato ga nekaj dni nisem videl. Ko je spet prišel, sem takoj vedel, da se za vnanjo brezbriznostjo skriva namen. Usedel se je v redko travo za hišo, pritegnil noge in jih objel z rokami, z brado pa se je tiščal kolen in govoril s polzaprtimi usti. Njegova navada je bila, sedeti na ta način. Iz žepa je nato potegnil orglice in pihal vanje, brez namena, da bi igral. Med tem se je zagledal predse. Če je prenehal prebirati drobne glasove, mu je roka padla do tal. Rezljal sem palico in ga gledal. Naglo se je okrenil, ujel moj pogled in rekel: »Matijček je tudi tebe povabil, se mi zdi?«

»Kam?« sem vprašal, kot da ne vem, kaj misli. V resnici pa sem se spomnil, da je Matije prejšnji dan pregledoval svoje stare in zakajene polšje pasti, govoril o žiru, polhih, o lepi noči in mi obetal nekaj posebnega, če hočem noč prečuti z njim ob ognju. Kmalu nato je prišel povedat, da tudi Marinki zelo ugaja tako ponočevanje, da se ji zdi nekaj posebnega in da hoče biti zraven. Za dekleta so take želje sicer čudne, vendar ga tako prosi, da ji ne more odbiti.

»Te je povabil?« je ponovil Hubert, kot da mu je veliko do tega. Pritrdil sem. »Tudi mene je povabil, a sem odbil, ker bi ona sedaj gotovo ne šla, če bi vedela zame. Toda povabil me je — zadnji hip se bom premislil in pojdem z vami. Na klancu vas bom dohitel. Če si ji kaj dober tovariš, ji to zdaj povej in jo vprašaj, ali jo je rado strah. Ves večer ji bom žvižgal čudne pesmi. Ubogi zlodej bo pestil

oholo bahato devico, saj je vrag pri takem lovu od nekdanj imel svoje opravke.«

Zazrl se je vame z lepimi, močnimi očmi, kakor da me hoče prisiliti k besedi. Pa je vendar sam prvi začel: »Vedno je bilo tako pod soncem. Nekomu je dano soditi, drugi pa more biti samo obsojen.« Obraz se mu je razlezel v zaničevalno posmehljivost in pobobnal je s pestjo na prsi: »Toda ti ne veš, kakšni nagoni so v meni — podjetnik, tovarnar, trgovec in bankir!«

Zaslutil sem, da mu morda ni toliko zanjo, marveč da ga uničuje večja, silnejša nesreča, ki jo je nosil s seboj, in to je bil vzrok vseh njegovih neuspehov, tisto, zaradi česar ga je tudi ona obdolžila nemoči in zavrženosti in mu prisodila pot v propast.

Sedel je še vedno tako, objemajoč kolena z rokami. Senca drevesnega debla mu je padala po upognjenem hrbtu kakor črn škapulir.

»In ali ni čudno, da je nekdo ves brez cene, da nihče ne ugleda tistega, kar je v tebi? Nihče ne zasluti, kaj plapola in pojema in čemu prilivaš z vsemi napori v upanju, da se bo razplamtelo nena doma v kres, ki boš z njim začudil svet. Živel sem tako zaprto, pohabljen in topo mladost, samo gledati sem znal. To je bil greh, ki ga še danes čutim.«

Zdelo se mi je, da ga vidim, kako se bije za vsako stopinjo, se spoprijemlje z vsemi lastnostmi človeka ob sebi, kako gre skozi nešteto bednih, grozljivih ur, ničla, in vendar več vreden kot stotine drugih, udobnih in spoštovanih, skritih v svojem neskaljenem miru, kako gre mimo njih, berač, a jim bere dušo kot svetnik.

Ko se je bil sam skozi stiske, je postal tenkočuten in poln resničnega sočutja. Če je govoril o barbarski brezvestnosti sveta, o največjem egoizmu, ki je mogoč, o tem, kako se rešuje svet z blebetanjem besede socialnost, o smrtnih grehih družbe, so mu ostale oči neskaljene in brez sovražnega ognja. In vendar je bil poln obsojanja, vedno je imel polno novih pikrih domislic na ta revni svet, na človeka in družbo. Njegovi izpiski iz knjig, ki mi jih je včasih pokazal, so vsebovali same jedke resnice. Zpomnil sem si nekaj približno takega: »Kakšna himera je človek, kakšna pošast, kakšen kaos, kakšna novost, kakšen skupek protislovij, kakšno čudo, ta sodnik vseh stvari, revni zemski črv, varuh resnice, kloaka laži in zablod, slava in gnus stvarstva.« Tudi v pogovoru je pogosto ponavljal nekaj podobnega.

Ostro je sodil človeška dejanja. Zanj je bil največji greh to, da kdo živi udobno in nevedno, brez smisla za stiske človeka ob sebi, za ta gnoječi se tvor sveta in njegovo bolečino. Nekoč naju je prehitelo dekle na ulici. »Poglej, kako sveža in čista je videti, toda verjemi mi, da je polna skritih grehov,« mi je rekel. Čudil sem se tej obsodbi, on pa je našteval dalje: »Njena meščanska nevednost, njeno brezskrbno življenje, posebno še njeno blagostanje, ki iz njega nikamor ne vidi in ji v njem za nič ni mar, to so sami veliki grehi.« Vse to je govoril z resničnim prepričanjem. Vedno jasneje sem spo-

znaval, kaj se zajeda vanj in postalo mi ga je neskončno žal. Njegova leta so bežala, on pa se je otepal s tisoč neprilikami, ki mu niso dale nikamor. Množica žel ga je bodla z vseh strani. Večna nestalnost je pred njim, nered, strah pred jutrišnjim dnem.

Najbrž je uganil, da premišljam o njem, zato je hotel, da sva šla po najini navadni poti do pobočja in nato po njem. Imela sva vso dolino pod seboj. Govorila sva v kratkih, nekončanih stavkih. Pustil sem ga, da je hodil pred menoj in ga gledal. Zdel se mi je močan, toda hoja mu je bila neodločna in če sem ga gledal od blizu v obraz, je bilo na njem nekaj takega kakor pri zavrženem in sestradanem otroku. Vedel sem, da je v mojem opazovanju njegove narave nekaj grdega in netovariškega. Ko sva se vračala, se je opiral z roko ob mojo ramo in bil skoraj veder.

»Lepa noč bo,« sva rekla oba hkrati in se razšla.

Matije je že popoldne nastavil svoje polšje pasti, pripravil drva in zvečer prišel pome. Šli smo mimo odprtih vež, ki so v njih sedeli ljudje okoli kupov koruze v motnem soju ognja. Marinka je bila razigrana, čeprav je pihala močna sapa in je bilo nebo precej oblačno. Rekel sem ji: »Strah te bo, ko bo tako tema in ne bo nič lune. Če pa bo, ni Huberta z nami, da bi se norčeval iz te kraljice poetičnih src.«

Preslišala je, najbrž zaradi Huberta.

»Tako sem vesela, saj to je nekaj zanimivega. Brala sem, kako je to Jurčič popisal,« je razlagala Matijcu in se ga držala za pod pazduho. Tudi o romantiki ni manjkalo besedi.

Na klancu nas ni nihče dohitel. Ko pa smo zavili po stezi poševno v reber, je nekdo sedel sredi kamenite poti, ki je na njej že šuštel listje. Gozd je bil strnjen s temo v eno samo gmoto, ki je šumela v sapi. Par korakov pred nami je nekdo vstal in zažvižgal na prste.

»To diši po pravljičah o vragu,« sem se zasmel, ko smo vsi trije obstali. Potem sta ga spoznala po smehu, ki je tudi njemu ušel.

Hubert se je pridružil Matijcu, šla sta naprej in slišati je bilo, da ga radovedno izprašuje, kajti ta kmečki fant je bil pravi gozdni stezosledec. Marinka je zaostala za njima. Jaz sem šel zadnji in nesel košarico s krompirjem in mlečno koruzo. Počakala me je in mi rekla: »Pisala sem mu, da hočem vse končati in imeti mir pred njim. Zdaj je nalašč prišel, da me bo mučil z večnimi vprašanji.« Oba sva sopla zaradi strmine. Skozi veje se je videlo le malo neba in še tisto je bilo vsak čas drugačno. Sapa je burila gozd in gnala oblake, šumenje je napolnjevalo vso daljavo.

Zavili smo proti majhni ravnici, nad njo je z brega viselo črno drevo z zvitim vejami tako nizko, da smo komaj stali pod njim. Ko je zasvetil ogenj, sem se zazrl v njegovo skrivljeno grčavo deblo in zvite veje. Zdelo se je, da so jih pograbili krči in tiho so ječale, kakor v trpljenju. Matije je pripravil okoli ognja smrekovih vej,

da smo lahko sedli nanje. Sapa je gnala dim nemirno zdaj proti enemu, zdaj proti drugemu, da so se nam solzile oči in smo se umikali. Počasi pa se je umirila, da smo obsedeli zagledani v žarečo in skodrano ognjeno lasuljo in molčali. Žar, ki se je dotikal bližnjih debel in metal naše sence na štiri strani, nam je razgrel obraze, nam bleščal v očeh in jih priklepal nase.

Počasi so tekale ure. Sedeli smo, kot bi se ne poznali že ne vem kako dolgo, ampak kot da smo tu prvič skupaj, spremenjeni in molčeči. Že takoj spočetka je ležalo nekaj med nami. Samo Matijc je bil nekam dobre volje in je kmalu pričel s svojimi malimi šalami. Njej je bila v očeh pripravljenost in prezirna samozavest. Popravljala si je kuštrave lase, ki si jih je pustila rasti preko vratu, grebla je z roko po njih, nato spet ogledovala svoje nogavice, ki si jih je raztrgala med potjo ob trnju. Včasih se je zasmejala Matijcu, a je vselej zategnila ustnice, češ da ji preseda vse in da ji ni za nič mar. Hubert je kazal smešno otožen obraz. Ko sem gledal to malo, na videz nepomembno ljubavno komedijo, kakor jih je nešteto, tisto izbegavanje pogledov in igro obraza, bi se skoraj moral smejati, če ne bi za malenkostmi tako jasno videl nekaj čisto drugega. Bila sva si že precej časa tovariša, toda šele tisto noč ob ognju sem vedel, koliko mi je zanj. Neprestano se je boril v sebi z njeno obsodbo, poskušal igrati brezbržnost, toda bil je ves pretresen od nepopustljivosti vražje sreče, ki se ga je držala, morda si je tudi klical v spomin vse obraze, s katerimi ga je strašila doslej, in končno zastrmel v zadnjega, ki je še nedavno nosil krinko ljubezni.

Če je kdo vstal ali se gibal, je plesala njegova velika senca med bližnjimi drevesi in skalami. Ko je sapa čisto potihnila, smo slišali v vejah nad seboj pretekanje polhov, glodanje in glasove, podobne zabavnemu kihanju.

Marinka pa si očitno ni delala iz vsega tega velikih stvari. Hotela ga je odbiti, bilo ji je potrebno. Toda tudi njemu bi se v drugačnih prilikah in okoliščinah najbrž ne ljubilo priti prepričevati jo o čemerkoli, ko bi spoznal, da ji ni zanj. Zdaj pa, tak, kakršen je bil, je moral obračunati ne samo z njo, ampak tudi s seboj pred njo. Vse tisto, kar se je še upiralo v njem, ves tisti del njega samega, ki se še ni vdal malodušju, tista neuslišana želja, prebiti se do nečesa trdnega in stalnega, vse to ga je sililo, govoriti svoj zagovor pred njo. Preveč je bilo njene obdolžitve zanj, ki se ni čutil prav nič krivega in ni je mogel vzeti tiho nase. Toda, ali ji bo sploh znal povedati, kar je hotel, ali se ne bo dal zapeljati pikrim očitkom, ki so vstajali v njem, da bo končno samo smešen?

V žerjavici ob robu ognja smo si pekli krompir in mlečno koruzo. Tu in tam je kdo vrgel drv na ogenj, da se je razvnel in odnašal seboj z zagonom iskre in goreče listje. Veje nad njim so se tresle od vročine. Bilo je prijetno sedeti ob njem v tej mrzli noči.

»Včasih pridejo hipi, ko človek nima ene same prave besede na jeziku. Molčati moram in igrati pusteža,« sem rekel.

»Kaj hipi!« me je zavrnil Hubert. Z rjavimi prsti je prižgal cigareto ob gorečem polenu. Malo so se mu tresli, kakor od mraza. »Ali nisi nikoli začutil ob kakem človeku, da ni vredno govoriti z njim, da mu ni mogoče ničesar dopovedati? Zdi se ti, da je gluhi, ali da ne razume tvoje govorice. Imel sem tovariša, ki sem živel dve leti skupaj z njim. Ni bil neumen, toda ves čas nisem z njim spregovoril za tri očenaše. Z neke vrste ljudmi govorim le z muko.«

Pričakoval sem, da bo zdaj pričel s svojim malim vražjim plesom. Toda utihnil je, ležal in s hrbtom slonel na drevesu kakor ranjen vojak. Ko mu je plamen obsijal obraz, sem videl, da miži.

Sapa je znova zašumela v dolini in v nasprotnih hribih. Nekaj čudnega je bilo v tem prihajajočem šumenju, ki je hitelo proti nam kakor nevidna voda, polna mraza in tesnobe. Vsa nižina pod nami je odmevala v naraščajočem šumu, nato je završalo v pobočju, dokler se niso v mrzlem zavijajočem valu stresle veje nad nami. Ogenj se je razpršil, polegel in nato sikal v vrtincu, dim nam je silil v oči. Kmalu je spet vse potihnilo, potem pa smo zaslišali nov sunek v nasprotnih hribih.

»Zdi se mi, da sem vam vsem nekaj zmešal,« je nenadoma pikro rekel Hubert. Nihče mu ni odgovoril. Marinka se je sklonila pod svojim pletom in stezala roke k ognju. Izzivalno jo je pogledal, ona pa ga je odbila z resnim, mrzlim obrazom. Počasi so se ji napele črte ob ustih, kot da hoče ugrizniti. Dolgo smo molčali. Samo Matije je včasih kaj dejal in videti je bilo, da se meni sam s seboj. Včasih je vstal in prisluhnil kakšnemu glasu v gozdu, če je sapa utihnila. Tu in tam se je sprožila past v bližini. V dolini so lajali psi.

»Kako je vse čudno ponoči v gozdu. Vsak glas in vsaka senca je nekaj drugega,« mi je rekla Marinka. Bili smo čudni, skoraj sovražni v obraze. Moralo je biti že precej pozno. Nad hribom na levi strani je postajalo vedno svetleje, počasi se je pričela kazati luna. Videl sem Huberta, kako je s prodirnimi očmi iskal njen obraz. Ni ga gledala, a je vendar morala čutiti, kako jo izzivalno gleda. Jezno se je okrenila in vzdihnila. On pa je izrabil priliko in s tenkim, oponašajočim glasom govoril tja, kjer je vzhajala luna: »Siderum regina bicornis, audi Luna Puellas... Od vekov so dekleta vzdihovala k luni, zato je to tudi Carmen saeculare — večna pesem.«

Ta preprosta norčija pa jo je razburila. Zdelo se mi je že ves čas, da na nekaj čaka.

Zdaj pa mu je rekla na tisti način, ki ga znajo izbrati užaljena in jezna dekleta, da te osupnejo: »Čudim se ti, da najdeš povsod priliko za norčevanje in zbadanje. Nikoli se človek ne more zanesti, da bo imel mir pred teboj. In kljub temu, da si poln vseh muh, da ti je vse smešno, kot bi bil samo ti neoporečen človek, kljub temu, da veš od vseh neštevilnih stvari od vsake nekaj, ni nič celega v tebi,

nič trdnega in moškega. Reci,« mu je skoraj grozila, »če nisi prišel sem zato, da bi me smešil?«

V njenem glasu je bila pritajena sovražnost in ves čas ga ni pogledala. Njegov lahni nasmešek pa je izdajal rastočo zadrego. Gledal jo je, kot bi je ne poznal. In kot sem že prej večkrat kljub njegovi navidezni robatosti odkril v njem čudno, skoraj otroško ne-bogljeno dobroto, sem videl, da mu je tudi sedaj nekaj takega zastrmelo iz oči.

Matijc je pometal še ostali krompir v žerjavico in ga zagrebel. Greli smo si roke nad njo in se presedali, da smo čutili toploto od vseh strani. Noč je bila vedno bolj mrzla, ogenj pa je pričel pojemat in tudi drv nam je zmanjkalo. Morali smo jih iskati sproti. Ob robu žerjavice sem naložil drobnih vejic, najprej se je kadilo iz njih, nato je puhnil modrikast plamen in ko je svetleje zagorel, sem tudi jaz legel. Matijc je sedel k Hubertu, menda ga je mislil kaj spraševati, ali pa pričeti pogovor. On pa se ni zmenil zanj in ležal tako, da mu je kazal hrbet. Zato je vstal, nas poučil, da smo še vsi skupaj veliki otroci, in odšel, ker ni strpel mrkosti in molka. Od vseh strani so bile pozne ure, odmevale so in se mešale, da jih je bilo težko razločiti. Nato je bilo nekaj časa vse tiho, samo ogenj je mrmral in nekje med drevjem je visoko in tenko žvižgal Matijc. Med vejami je vedno svetleje sijalo nebo v zelenkasti luči, tudi po tleh so se že poznale svetle lise mesečine.

Ker je Marinko zeblo v noge, je sezula šolne in držala noge k ognju. Hubert je najprej zakašljal, ker me je hotel opozoriti, potem pa je začel potihoma peti neko zbadljivko o bosih nogah, ki si jo je menda sproti izmišljal. Toda ni se mu dala ugnati. Napadla ga je z istim zagrizeno jeznim glasom kot prej: »Kako se vneta trudiš, da bi ne bil navaden človek. Odkar te poznam, se mi zdi, da bi bil rad nekak Voltaire in Frančišek Asiški hkrati. (Spomnil sem se, kako jo je dražil s svojo narejeno nevero, prav zato, ker je videl navaženost in bledost njene vere.) Čudiš se preprostim stvarim in se norčuješ iz njih, izbiraš nenavadne besede, in kar je res čudno, ti je od vekomaj razumljivo. Tak narobe človek si! To je bil od nekdanj tvoj poklic, ker si nisi znal pomagati do drugega.«

»Pripravila se je in vse je premislila,« sem si zatrdil. »Če bi ga ne bilo danes tu, bi ga sama poiskala, da bi mu povedala te zadnje neljubeznive resnice.«

Osupnil je pred njo in ji ni odgovoril. Ona pa si je položila dva prsta v lepo vdrtino na licu, ki je lastnost nenavadnih obrazov. Iz njegovega molka je mogla sklepati, da je sama v premoči, da ga je prijela na pravem mestu. Jezilo me je, da on sedaj molči in izgubljeno gleda, ko sem videl, kako je ves čas iskal prave prilike za besedo. Če se mu je kdaj prej zdelo, da jo mora zavriniti, je to storil z nezadržanim in prostodušnim smehom in vselej mu je pokorno

umolknila. Vedel sem, da ne molči iz omalovaževanja ali brezbržnosti. Kri mu je zalila obraz, kot bi ga bilo sram.

Marinka je imela zgubano čelo nad obrvmi, videti je bilo, da se domišlja, kaj mu mora še povedati, nato mu je z vidno zavestjo premoči očitala: »Mislil si, da me boš kar na lepem imel v zanki in mi gospodoval, pa niti zase ne najdeš moči. Vse, kar sem videla na tebi, se mi zdi potvorjeno. Tebe je sam videz. Ko si človek tebe ogleda, si čisto drugačen. Ne prevaraš ga nikoli več.«

Res, bistro ga je opazovala in poiskala vse, kar je moglo biti njej v prid. Toda tudi meni je bilo tako: moral sem ga opazovati, če sem bil z njim. Pri njenih zadnjih besedah je celo Matijc obstal in jo poslušal. Cenil je Huberta in se najraje pogovarjal z njim, zdaj pa ga je tako poniževala vpričo njega. Vendar ni odprl ust zanj, kot bi se je bal. Klečal je ob žerjavici, brskal po njej in delil pečeni krompir s svojimi smešnimi pripombami, ki se jim pa nismo smejali. Hubert je sedel s prekrižanimi nogami. Marsikaj resničnega je bilo v njenih besedah, vse tisto, zaradi česar je trpel in moral od mladosti hoditi čudna pota, tisto, zaradi česar je obsojal svet in mrzil samega sebe. Toda, ker mu je to povedala ona po svojem jasnem namenu, je čutil vso težo njenih besedi še bolj, čutil je njen ubod, skoraj zloben. Imel sem vtis, da bi jecljal, če bi začel govoriti. Šele nov sunek sape, ki nam je spet puhnil dim v oči in razmršil lase, nas je rešil zadrege.

Po enajsti uri sva se namerila z Matijcem pregledat pasti, in Hubert je ostal sam z njo pri ognju. Skoraj vesel sem bil, da je tako našel priliko, povedati ji, kar je želel, ko ne bo naju zraven. Matijc je vedel za vsak trš in za vsako bukev, kjer je nastavil. Skoraj v vsaki drugi pasti sva našla kaj. Prijemal sem v roke še tople živalce, vrat jim je bil pretisnjen od prijema zmeti, oči izbuljene in črne kot bleščeče se brinjeve jagode. V gobčkih so se jim videli podganji zobje. Ozrl sem se proti ognju — oba sta stala, vsak na enem koncu, med njima je bil živahen plamen. Zdelo se je, da se bojita drug drugega. Ona je bila skoraj upognjena s svojim pletom, ovila si ga je preko glave, kot bi se hotela zavarovati pred njegovimi besedami.

Z Matijcem sva kmalu odšla više v breg in od tam ju ni bilo videti. Pasti so nama nagajale in težko jih je bilo znova nastaviti v temi. Matijc je klel, izgubil zdaj to, znaj ono, in se tipal za žep, ki so mu iz njega gledali sivi polšji repi. O Hubertu in Marinki pa sva molčala.

Šele po polnoči sva se vrnila k njima. Še vedno sta stala, on je bil videti zelo reven. Stopil sem k njemu in mu rekel tiho: »Slabo igraš vraga!« Pogledal me je, kakor bi bil bolan. Marinka je bila blede, toda na obrazu ji je bilo videti zadoščenje. Ker je ogenj znova pojenjaval, smo vsi pihali v žerjavico, da bi še malo zanetili.

Matije je spet poskušal biti zgovoren. Posadil si je Marinko na kolena, ji dihal v roke in lica, kakor otroku. Ni se branila, toda kmalu je pričela siliti, naj gremo domov. »Zdaj, proti jutru, bo najlepše,« jo je tolažil in jo nežno zibal v naročju. Videti je bila izmučena in zaspana, naslonila se mu je na ramo in mu ležala v naročju, drobna in ljubka. Tedaj ni bilo na njej nič več tiste jezne pripravljenosti, bila je spet taka, kakor sem jo videl navadno. Ko je znova potihlo prosila Matijca, naj gremo domov, jo je naglas pregovarjal: »Zdaj so zadnji dnevi, ko smo še lahko malo skupaj. Kmalu jo bosta popihala, potem bomo spet umirali od dolgočasje.« Skušal je popraviti tisto, kar se je pričelo rušiti med nami, ni mu bilo prav, ko je videl, kako njegova preprosta domača beseda ne vzbudi več prijateljske veselosti in smeha, kako so besede postale tuje in resne. Pričel naju je prepričevati, da bo zelo dolgočasno, ko bova odšla, in dodal: »Vama pa se godi. Poleti poležkujeta v senci s kako knjigo, ali pa brazdata po vodi in se potepljeta. Pozimi sedita na toplem in imata svoje zabave. Dobro greste gospoda skozi življenje.«

Tem besedam se je Hubert odkritosrčno in naglas zasmel. Nato je skoraj kričal: »Dragi klepetec, kako si ti predstavljaš to življenje! Ali pa veš, da grem vedno, kadar odidem jeseni v tisti tuji dež in meglo kot potepuh, ker ne vem, kje bom zvečer spal ali jedel. Misli si: nič nimaš, jezen si na vse, v tebi pa toliko neizvršenega, vse šele začeto. Rad bi se zagrizel v kaj, preril se do konca, pa si razbit v take skrbi, da se ne moreš nikoli zbrati. Ob tebi pa je vse polno takih, o katerih veš, da niti enkrat samkrat niso pogrešali ničesar, da jim je vse nastežaj odprto, vse dosegljivo. Vidiš, tega ne moreš razumeti in nič ti ne pomaga, bít se po čelu in kresati bistroumja. Nič ti ne pomaga, pisati prošnje in moledovanja, se poniževati, priznavati in popisovati svoj nič. Kar si, si.«

Vedel sem, da govori le zaradi nje, ki ga obsoja in ki se ji je doslej zakrival. Naj ga obsoja, a naj tudi izve še drugo plat resnice. Spomnil sem se, kako je tudi meni kmalu potem, ko sva se spoznala, povedal domala isto. Vračala sva se iz okolice v mesto in zavila po promenadi. Z zaničevanjem je govoril o razkazujočem se svetu udobnih meščanov, o »vetrogončičih« s polnimi usti besed o napredku — morda prav zato, ker si je sam nadvse želel neke mirne brezskrbnosti in udobja, ki ga uživaš, če imaš dom.

Naslonjen na drevo je govoril iz mraka: »Živiš po pasje, nato se ti zgodi, da nenadoma nimaš nobenega denarja več. Stanoval sem pri človeku, ki sem mu ostal ob koncu nekaj dolžan, in na noben način nisem mogel stakniti denarja, pri najboljši volji ne. On pa me je terjal ljubeznivo, z zaskrbljenim glasom in vedel sem, da ne živi na zeleni veji. Potreboval je denar. Tedaj bi se bil najraje zmrvil sam. Skoraj slednji dan sem ga srečal in bil sem ves neroden, ko sem ga skušal prezreti. S stisnjenimi zobmi sem šel mimo njega, ker sem vedel, da me ima za podleža. Sam sebi bi bil pljunil v obraz.«

Da, samo zaradi nje je to pravil. Njegov mračni glas in napeti obraz je kazal, kako ga nekaj sili govoriti. Marinki se je skalil pogled, morda je vendarle začutila, kaj ji hoče povedati in da to mučno razkrivanje velja samo njej. Sedela je še vedno Matijcu v naročju in bila malo zamišljena. Toda kmalu se ji je preko obraza znova razlilo zadoščenje. Bil je premagan.

On pa je še vedno stal ob deblu, kakor da ima še mnogo povedati. Hotel ji je morda dokazati, da je koristolovka in nevedna, ji povedati, da ne bi smela soditi o nobeni stvari, ki je ne pozna, da brezskrben človek ne more razumeti ponižanja in trpeče revščine, in da je še daleč od pravega človeka tisti, ki najprej vidi sebe. Te preproste resnice so podobne naukom v vzgojni povesti, dokler ti živo ne dokažejo svoje resničnosti, ko jih začutiš na sebi. Da ga noče več poleg sebe, to bo prebolel in vse bo v kraju. Čez čas mu bo vseeno. Toda nekaj bo ostalo, z nečim se bo povsod srečaval, s tistim, zaradi česar je po njenih besedah zadnji čas, preden se bo čisto zavrgel.

Nocoj je prišel sem igrat vruga in strašit, mislil je, da se ji bo pokazal tak, kot ga še ni poznala, da bo zbledela in ostrmela pred njim. Toda s samo resnico, ki mu jo je vrgla brezobzirno v obraz, nebrižna zanj, ker je hotela osvoboditi le sebe, ga je zmešala in vsi naklepi so se mu zrušili. Ona je spoznala, da je čisto drug človek, da tiči nekje ujet kakor v pasti, ki se je ne bo mogel rešiti in da torej ni zanjo. Mislila je nase, kaj je z njim, ji ni bilo mar.

Šop las ji je visel na čelo, oči so ji bile en sam ognjen odsev. Mraz nas je silil, da smo še obsedeli pri ognju. Hubert pa jo je še vedno vztrajno gledal. Mislil sem si: še jo bo premagal. Ne vem, kaj bi bil dal, da bi videl, kako jo bo pripravil v začudenje in končno do tega, da bi jo bilo sram same sebe.

Ozki srp je bil že davno nad nami. »Čemu sedimo tu in se dolgočasimo,« sem rekel. Toda nihče se ni zganil. Blizu sebe smo zaslišali preplašen tek neke živali, njeni dolgi bežeči skoki so se slišali v listju. Matijc je takoj skočil pokoncu, stekel v tisto smer in se dolgo ni vrnil.

Gledali smo proti nebu, kolikor ga je bilo videti skozi prepletajoče se črne veje. Marinka je sedela pred njim. Zaslišal sem njegov mehki glas, ga pogledal in se mu začudil. Imel je sicer navado tako poltiho ponavljati kak stavek ali pesem, ki mu je ugajala, zdaj pa nisem mogel uganiti, kaj ga je naenkrat prevzelo. V glasu ni bilo nič norčevanja, roko ji je iztegnil preko ramena, kakor da se poslavlja. Sklonil se je proti njenemu vratu s polglasno pesmico:

»Pridi po žarkih, ki še lijejo,  
megla zakriva drhtenje  
rož jutranjih...«

Tedaj se nisem več spoznal. Bil je kakor berač ob njej, kakor bi se sam udaril v obraz, da bo zato dobil miloščino.

Da bi ga streznil in preglasil, sem mu rekel jezno: »Odkod imaš to, vem, da sem nekje že bral.« On pa se ni niti ozrl, kakor v sladkem zamaknjenju je govoril dalje:

»Čiste so ustnice in sijejo...«

Že sem mislil, da je to dobra igra, da se bo ta potrti in vdani obraz raztegnil v smeh in da jo bo na ta način razžalil. Umaknila se mu je in vstala, napravila važen obraz in se ni zmenila zanj. Željno jo je gledal. To je bil najmučnejši trenutek, kar sem jih doživel z njim. Najraje bi bil zakričal, ga prijel in stresel. Zdaj ni bil ne strah, ne vrag, marveč klovn svoje muke. Vstal sem in odšel po Matijca.

Nastavil sem roke k ustom in zateglo klical, toda ni se oglasil. Šel sem do male preseke, pogled se je odprl in jasna noč na meji jutra je bila pred menoj. V dolini je bila nizka megla po polju in še v tej mrzli jesenski noči sem slišal čričke. Ozki srp se je nižal in pustil sijati na drugi strani neba vse polno zvezd. Hribi, ki se je nagnil nadnje, so bili kakor izbrisani z obzorja z zelenkasto meglico njegove luči. Na drugi strani pa so ježice črnega smrekovega gozda bodle nebo, daljava se je v tišini še bolj razmaknila.

Znova sem pričel klicati Matijca. Nasprotni breg je odmeval in bilo mi je, kakor da moram vznemirjati tišino, v kateri sem še vedno slišal njegovo beraško prošnjo. Odmevi so trobili ob obronku in se slišali pod visokimi bukvami kot v notranjosti obokane cerkve. Klical sem zaradi mučnega občutka in zaradi jeze, ker sem ga videl takega. Želel sem, da bi me ne bilo zraven in vsaj enkrat bi ga bil rad imel pred seboj trdnega in močnega. Tudi ženske ni zmogel.

Po dolgem času je prišel Matijc po pobočju in se oglasil. Tedaj sem se vrnil k ognju, ki je že pojemal. Na žerjavici sem opazil papir, pismo, ki se je dolgo zvijalo, preden ga je objel plamen. Za hip ju je obsvetil oba, ona je bila spet resna in sovražna, na njem je bilo nekaj otroško nebogljenega. In koliko je bilo od tedaj, ko sta se igrala drug drugemu z rokami in lasmi.

Nad kupom žerjavič je letala večča, v laseh sem čutil vlago rose in vsi smo bili blede v lica. Takoj, ko se je Matijc vrnil, smo se odpravili proti domu. Prej sem še vrgel na žerjavico nekaj svežega smrečja, da je zadišalo in da se je pokadila rdečkasta soparica nad njo. Tako smo delali vedno, kadar smo pasli. Pot je bila še v mraku, šli smo počasi in gledali pod noge. Marinka se je tresla od mraza in šklepetala z zobmi. Opirala se je ob Matijčevo roko. Spet se je budila sapa. Jaz sem šel s Hubertom. Po tem, kako je držal glavo, in po tem, kako je hodil, sem čutil, da je v njem poraženo nekaj velikega. Pridržal sem ga, da sva obstala: »Le zakaj si silil

vanjo!« Ničesar mi ni vedel reči. Drevje ob poti je bilo črno kljub mesečini, in čevlje smo imeli vse rosne, ko smo prišli na stezo nad vasjo.

»Takale ljubica ti lepo pljune v dušo, ko najmanj pričakuješ,« sem ga skušal pripraviti do besede.

Po vasi so se podili psi, tu in tam je bilo slišati skozi odprta okna rezko dihanje in nekje je jokalo otrok. Matije je tiho odklenil hišo in tisti zbogom, ki smo si ga rekli, je bil zelo mrzel in tih.

Šel sem z njim proti domu. »Morda ni toliko vredna, da bi bil zaradi nje komedijant,« sem mu znova očital. »Zdelo se mi je, da beračiš. Ali bi ne bilo bolje oditi brez besede — in vrhu vsega, nič ne znaš skriti!« Zavila sva pod hrib in se ustavila pred hišico, kjer je bival. Zazrl sem se vanj od strani in zdelo se mi je, da mu obraz črni kot od strupenega pika, nato pa da ima pretisnjen vrat, izbuljene oči, da visi v nevidni past, ki se ji ne bo nikoli izvil. Samo to sem še čakal, da bo spačil obraz, zagrgal, odprl usta in pokazal zobe od strašnega pritiska.

Od hriba, ki je pod njim šumela voda preko jez, je mrzlo pihalo. Gledal sem ga in se tiho zgrozil. Bil je malo upognjen, glava mu je visela naprej in začutil sem čudno ganjenost ob njem. Neskončno mi ga je bilo žal. Njegova dobra duša bo vedno v stiskah in brezupnosti in bo gledala z jezo v svet.

»Jutri moraš priti, čakal te bom,« sem ga povabil. Nato sem stekel po klancu, nevoljen tudi sam nase, ker mu nisem vedel kaj reči. Vse besede so se mi zdele prazne.

Pred domačo hišo sem se sezul in se splazil skozi okno noter, da nisem ropotal z vrati.

Ležal sem premražen in nisem mogel zaspati. Bil mi je pred očmi tak, kakršnega sem imel pravkar pred seboj, in vedel sem, da sem ga nekoč že videl takega, s poglobljenimi zarezi v licih in mračnega, kot bi imel duha pred seboj. In spomnil sem se:

Nekoč sva šla proti večeru s Šmarne gore. Prehitela so naju tri dekleta, ki sva jih že ves čas slišala peti za seboj, pred nama pa se je zibal na bergljah enonog berač. Ena izmed njih mu je vrgla v razigranosti dinar na tla. Videla sva ga, kako se je počasi spuščal z roko proti tlom, nato pa omahnil in padel prav pred nama, pa je vendar poln hvaležnosti pobral denar.

»Tice,« jih je presodil Hubert. Nato sva šla za njimi, kakor da jih zasledujeva, prav do lepe nove vile na Mirju. »Rad bi vedel, kaj je z njimi, in sploh bi si jih rad zapomnil,« je opravičeval to zasledovanje. V salonu je gorela luč z oranžnim senčnikom, skozi odprto okno je bilo slišati radio. Po vrtu je pritekel velik pes in skakal ob njih.

»Navsezadnje, krasna dekleta,« sem se zasmel. Ena je imela dolge kite. Tudi tisti večer sva bila dolgo skupaj in bil je prav tako

čuden, da sem se bal zanj. Oba sva čutila, kakšen razloček je vendar med človekom in človekom, med njimi, ki morejo vreči beraču dinar v blato, in njimi, ki ga hvaležno pobirajo. Tudi on je bil tak enonog berač. Kolikokrat se bo še sklonil po vrženo mu miloščino, kolikokrat bo še moral pasti v blato in se hvaležno smejati? Trudil sem se zaspati. Toda v neurju duše se je odprl temen studenec in vse do jutra sem moral piti njegovo grenko vodo.

FRANCE KUNSTELJ

## NJENI VEČERI

Čudne ptice so spomini! Bele, črne in mehho pisane. Priskakljajo kakor lačni golobje pred tvoja vrata, da jih nakrmiš. Vse gruli in kriči, vse šumi in skače, živo prhutanje te vsega prevzame in zaželiš si, da bi imel ptice za zmeraj pri sebi. Stegneš se, pa jate se vzdignejo, kot bi se spustil mednje jastreb, samo oster piš ti udari na uho in prazno je vse naokrog.

To so večeri, bele ptice iz Korotana, Bog z vami!

Teti je bilo tri in šestdeset let, pa bi ji prisodil najmanj sedemdeset, pa debelih. Slabotna je bila, suhotna in bolehná. Na koščen obraz ji je legla resnost, čudna resnost, ki sem jo opazil samo pri njej in ki jo je znala samo ona spremeniti v živahnost in sladko ljubezen, v tako ljubezen, ki je polna tajinstvenega veselja in ki se ji do dna pozna, da je bila porojena še v sončni mladosti. Lasje so bili ubožici že posiveli, kot bi vanje nasul belega pepela; zadaj nad tilnikom je imela povezane v klobčič. Ko bi otrok vedel, kdaj in zakaj so se ji tako pobelili, o, gotovo bi se zjokal in ji skočil v naročje in jo objel... Pa saj jo je nekaterikrat, samo zakaj? V njenih malih, sivopisanih očeh si videl dolgo življenje, skrbi in trpljenja polno. Pa samo včasih, ko je igrala.

Igrala je. Kvarte, kvarte... Vsak večer.

Z možem sta stanovala zgoraj. Mlada dva in njuni otroci so bili spodaj; čez dan so se držali otroci skoraj zmeraj pri starih dveh.

Mrak se je bil že zgrnil nad pokrajino, ki je odmolila angelovo češčenje. Tiho je postajalo vsenaokoli kakor pred velikim praznikom.

Sedel sem v kuhinji, ko smo dobro povečerjali.

S stricem sta vrgla.

»To hast!«

»Aa! Vergessen!... To, jetzt!« se ji je zasmajalo in pogledala ga je v šali škodoželjno v mrke in svetle oči. Sedel mi je nasproti, ona na desni od mene.

»Hm!... Herz!«